

Harri Virtanen

Vihaiset suomalaiset naiset

Onko aggressiivinen nainen anti-nainen? Saako nainen olla aggressiivinen? Onko miehen ja naisen aggressiivisuudessa eroa? Jos on, onko se kulttuurista vai biologista?

Rajaan tämän varsin laajan kentän sukupuolesta ja aggressiivisuudesta niin, että käsittelen normaalia aggressiivisuutta, en patologista, joka voidaan liittää kuolemanviettiin tai persoonallisuushäiriöihin, lähinnä narsistiseen tai antisosiaaliseen persoonallisuushäiriöön. Nämä häiriöt ovat niin tiiviisti yhteydessä aggressiivisuuteen, että niiden yhteydessä voidaan puhua aggressiohäiriöistä. Otto Kernbergin mukaan kuolemanvietistä on kyse silloin, kun tiedostamaton motivaatiosysteemi on kokonaan vihan määrittelemä (Kernberg 2012). Vaikka otan esimerkit Suomesa viime aikoina tapahtuneista perhesurmista, joissa nainen on ollut tekijänä, en käsittele näitä ääritapauksia sen enempää. Ne ovat olleet myös motivaationa otsikolle, vihaiset suomalaiset naiset, jolloin vihan muodot ymmärretään suhteessa identiteettiin, politiikkaan tai valtasuhteisiin – ei niinkään ajatukseen, että miehen ja naisen aggressiivisuus olisi erilaista. Feminiinisyden kokeminen kulttuurisesti on perustunut oman aggressiivisuuden kieltämiseen ja fantasiaan ei-aggressiivisesta identiteetistä.

Anneli Auerin aviomies murhattiin 1.12.2006 kotonaan. Perheessä oli neljä lasta, ja kaikki olivat murhahetkellä kotona. Soitto hätäkeskukseen on julkaistu, ja nauhalla kuuluu miehen kuolema sekä lasten ääniä. Anneli Auerin osuutta murhaan alettiin tutkia vuonna 2009. Sen jälkeen Auer sai seitsemän vuoden ehdottoman tuomion lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista, jotka tapahtuivat vuosina 2007–2009. Muutama kuukausi sitten Anneli Auer vapautet-

tiin murhasyytteestä, ja näin ollen Auer vapautuu ensi kesänä.

26.10.2014 33-vuotias perheenäiti ajoi tahallisesti päin bussia, jossa hänen miehensä oli kyydissä. Äidin autossa sai surmansa myös kolme lasta, joista kaksi nuorimmaista, yksi- ja kaksivuotiaat, olivat pariskunnan yhteisiä. Perheenäidin on kerrottu olleen mustasukkainen.

23.11.2014 noin 40-vuotias äiti saa isän lähemään jääkiekko-otteluun. Isän parin tunnin poissaolon aikana hän hukuttaa puolitoistakuisen vauvan sekä kaksivuotiaan lapsen. Perhe oli ulospäin ongelmaton, isä tunnollinen ja äidillä hyvä ura. Mikään ei viitannut tekoon.

Ovatko suomalaiset naiset vihisempia kuin muut skandinaaviset naiset? Tai aggressiivisempia verrattuna muuhun Eurooppaan? Tilastollisesti tälle ei ole näyttöä. Suomalaiset naiset eivät ole sen useammin väkivaltarikoksista tuomittuja kuin naiset muualla Euroopassa. Tosin aggressiivisuutta on muunkinlaista kuin väkivaltavana purkautuvaa. Useimmiten miesten väkivallalla on vakavammat seuraukset, mutta väkivaltaa kohtaavat sekä miehet että naiset parisuhteissaan.

Käsittelen tervettä aggressiivisuutta ja sen vääristymiä normaalissa psyykkisessä kehityksessä, sen funktiota ja ilmenemistä suomalaisessa mytologiassa, lähinnä *Kalevalassa*, ja viitekehystenä tälle keskustelunavaukselle on jungilainen analyttinen psykologia, erityisesti post-jungilainen näkemys aggressiivisuudesta.

Marie-Louise von Franz kertoo unestaan, jossa

murhanhimoinen murtovaras tunkeutuu hänen makuuhuoneeseensa. Uni oli painajainen. Analysoidessaan unta von Franz pohti edellisen päivän tapahtumia. Päivä oli ollut poikkeuksellisen rauhallinen, mutta hän muisti illalla ajatelleensa, että hänen uusin kirjansa on totaalisen epäonnistunut ja että se pitäisi polttaa. Von Franz yhdisti tämän ajatuksen unen murtovarkaaseen (Austin 2005). Von Franz oli ensimmäisen sukupolven jungilaisia analyytikkoja, Jungin itsensä kouluttama ja läheinen yhteistyökumppani. Jung kehitti teoriansa animuksesta, naisen maskuliinista tiedostamattoman psyyken osasta työskenneltyään naispotilaitensa kanssa. Animus on psyyken toiminto, joka saattaa esiintyä hyvin negatiivisesti tai väkivaltaisesti, naista väheksyvästi ja kritisoivasti, silloin kun nainen ei huomioi maskuliinisia puoliaan riittävästi (Ehnberg 2013). Jung huomasi, että naisasiakkaat voivat paremmin, jos he voivat käsitellä kiellettyjä ja antisosiaalisia, ei-hyväksyttäviä puolia itsestään, jos he voivat toteuttaa kokonaisuuttaan, ei vain yhteiskunnan asettamaa naisihannetta (Jung 1998). Aggressiivisten fantasiaojen käsittely avasi uuden, kokeellisen psyykkisen tilan käsitellä laajempaa naiseutta.

The symbols of transformation (Jung 1912) on Jungin keskeinen alkuaikojen teos, joka lopullisesti rikkoi välit Freudin kanssa. Kirja perustuu Ms Frank Millerin fantasioihin, jotka Ms Miller julkaisi itse vuonna 1905. Jung sai käsiinsä Millerin tekstin ranskannoksena. Jung tulkitsi fantasiat skitsofrenian prodromaalioireiksi. Ms Miller joutuikin vuonna 1909 Yhdysvalloissa mielisairaalaan, ja hänen diagnoosinsa oli psykopaattinen persoonallisuus, jonka ennuste oli erittäin huono, ja hypomania, jonka ennuste oli erittäin hyvä. Ms Miller itse toivoi voivansa levätä ja saavansa hoitoa vatsaongelmiinsa (Austin 2005). Suomessa aviottomat nuoret naiset saivat 1800-luvun lopussa useimmiten seksuaalissävytteisen hysteriadiagnoosin, kun taas avioliitossa olevat saivat melankoliadiagnoosin aggressiivisilla piirteillä (Ahlbeck-Rehn 2006).

Yhdysvalloissa naisten psykiatrisia diagnooseja tutkinut Elizabeth Lunbeck sanoo, että sekä Ms Miller että muut vapaat kaupunkiin muuttaneet uuden ajan naiset ilmaisivat seksuaalisuutta ja riippumattomuutta sosiaalisia normeja haastamalla, ja tätä uhkaa käsiteltiin diagnostisoimalla

se. Ms Milleriä on luonnehdittu taiteelliseksi ja paljon matkustaneeksi naiseksi, jonka fantasiat voisivat olla myös normaalia, kaunokirjallista materiaalia (Austin 2005). Näin ollen sekä Jung että silloinen psykiatria yleisestikin on saattanut patologisoida jotakin naiseuteen liittyvää, patriarkaatin kannalta hallitsematonta kehitystä.

Von Franz jatkoi unensa analysointia. Ensimmäinen askel oli tulla tietoiseksi sisäisen kriitikon ja murtovarkaan yhteydestä ja kenties sen tasapainottavasta funktiosta. Oliko edellinen päivä ollut liiankin rauhallinen? Entäpä kriittiset ajatukset kirjaa kohtaan? Von Franz sanoo, etteivät ne olleet hänen omiaan. Hän ei ollut ajatellut niitä. Jokin ajatteli hänessä. ”Itse en ajatellut lainkaan niin”, kirjoittaa von Franz. Hän ei hyväksynyt ajatuksia omikseen ja erottautui niistä. Mutta von Franz tunsii jungilaisen teorian myös siltä osin, että negatiivisella animuksella oli toinenkin puoli: se edusti totuutta, totuudellisuutta. Kriittiset ajatukset kirjasta pitivät sisällään sen energian, jolla kirjan voisi tehdä valmiiksi, sen vision kirjasta, jota hän tarvitsi. Murtovarkaaseen kätkeytyi positiivinen puoli, finaaloiminto, teleologinen puoli, kirjan valmistumiseen vaadittava luova energia. ’Toinen’ edusti energiaa, toimijuutta, pikemminkin kuin mitätöimistä (Austin 2005). Aggressio voi tukea minä-toimijuutta ja identiteetin muodostusta, kun taas varhainen tukahdutettu aggressio johtaa kehityshäiriöihin. Aggressio on myös luovuuden keskeinen osa.

Mistä sitten myytti vihaisesta suomalaisesta naisesta on saanut alkunsa? Depressiivisten äitien lapset eivät tule nähdyiksi eivätkä peilatuiksi. Tyttärien kohdalla feminiinisyys näyttyy heikkona, saavuttamattomana, omakin feminiinisyys voidaan kokea kielteisenä. Isien poissaolo, depressiivisyys tai heikkous voi aiheuttaa sen, että maskuliinisuus korostuu tyttärissä.

Suomalaisessa kansanperinteessä on tarinoita miehistä, jotka itkevät penkkien alla ja pelkäävät väkivaltaisia emäntiään. On myös tarina miehestä, joka lähetti renkinsä maailmalle sadan kanan ja kolmen hevosen kanssa. Rengin tehtävä oli antaa kana jokaiseen taloon, jossa oli akkavalta, ja hevonen niihin taloihin, joissa oli ukkavalta. Kun renki palasi matkaltaan, hänellä oli mukanaan kolme hevosta. Kerrotaan myös niin pahansuisista naisista, että he hukuttuaan jokeen nousivat vastavirtaan, ja ruumista piti näin

ollen etsiä sieltä. Kerrotaan myös taloista, joiden emännät olivat niin pahansisuisia, että itse paholainenkin kiertää ne talot (Rausmaa 2000). Yksi historiallinen tekijä lienee sota-aika, jolloin naiset pyörittivät sekä kotia että siviiliyhteiskuntaa. Sodasta palanneet miehet olivat traumatisoituneita eikä tilanne näin ollen muuttunut, ja kokemukset jättivät jälkensä useisiin sukupolviin.

Mitä on arktinen hysteria? ”Lappalaisia hallitsee erityinen hermostuneisuus ja se saa aikaan että erityisesti vanhemmat naisihmiset mitä vähäisimmästäkin syystä, vain äkkinäisestä huu-dosta tai vastenmielisen esineen näkemisestä tai kun kipinä paukahtaa lentää tulesta, voivat joutua mitä kiihkeimmän ekstaasin tai raivohulluuden valtaan. Sellaisessa kiihottuneessa ja edesvastuuttomassa tilassa lyövät he ympärillään olevia niin ystäviä kuin vihollisiakin millä tahansa mitä heillä on kädessään tai minkä he voivat tavoittaa, kirveellä tai veitsellä, he puhuvat niin ettei sitä voi ymmärtää ja kaiken kaikkiaan he käyttäytyvät siten kuin olisivat menettäneet järkensä, siihen saakka kunnes lopulta pöker-tyvät taikka vaipuvat horrokseen.” (Pentikäinen 1995, 228.) Pelkästään luonnonolot ovat pohjoisessa stressitekijöitä: paljas monotoninen maisema, pimeys, kylmyys, valon ja vitamiinien puute. Arktiseen hysteriaan kuuluivat myös eskatologiset odotukset sekä uskonnolliset herätysliikkeet.

Kalevala on miehinen eepos. Naiset ovat halun kohteita, äitejä tai vanhoja naisia. Mutta naisten rooli ei kuitenkaan ole vähäpätöinen: Louhi, pohjoisen emäntä, on voimakas nainen, joka on itse asiassa Väinämöisen päävastus. Tavanomainen eepostematiikka, hyvän ja pahan välinen taistelu käydään *Kalevalassa* ikääntyneen miehen ja vanhan naisen välisenä. Vanha nainen on eepoksen keskeinen toimija. Hän määrää miehille tehtäviä ja yrittää tuhota heidät. Louhella on myös tyttäret ja Sampo, joiden ympärille *Kalevalan* toiminta keskeisesti sijoittuu. Louhen rooli on suurempi kuin äidin rooli: hän pystyy noitumaan ja muuttamaan omaa hahmoaan. Pohjoinen on mielletty tautien tyyssijana, kuoleman paikkana, maailman loppuna. Väinämöinen on itse seksuaalinen toimija, kun taas Louhen hahmosta sukupuolisuuteen liittyvät teemat ovat jääneet pois. Louhi on vanhana kauhistuttava ja pelottava (Piela ym. 1999).

Vanha nainen on voinut yhteisössä ottaa uusia rooleja rituaalispesialistina vapauduttuaan kuukautiskierrosta. Louhi on ylivoimainen šamanistisissa taidoissa – hän kykenee muuntautumaan linnuksi. Väinämöinen säilyttää aina hahmonsensa ja on enemmänkin tietäjä-soturi.

Louhi on myös liitetty Lilith-myyttiin, jossa hän on tautien synnyttäjä ja demonilasten emo. Lintuhahmoinen pohjolan hallitsijatar tunnetaan muussakin skandinaavisessa perinteessä. Kuitenkaan tälle vanhalle, taitavalle ja šamanistiset kyvyt omaavalle naiselle ei ole omistettu yhtään omaa runoa *Kalevalassa*. Häneen liitetään ahneus, intohimo maalliseen omaisuuteen ja valtaan, jotka ovat varsin hyväksytyjä miehisiä ominaisuuksia.

Miehet itkevät *Kalevalassa* tuon tuostakin – Louhi itkee vain kerran, Sammon ja vallan menetettyään. Louhea on pidetty kovana ja kylmänä. Louhen pelottomuus, itsenäisyys ja toimeliaisuus ovat saaneet vähemmän huomiota. Gallen-Kallelan maalauksessa *Sammon ryöstö* Louhella on lohikäärmeämainen pyrstö, jolla viitataan Louhen myyttisiin ominaisuuksiin.

Viimeinen taistelu käydään kuusta ja auringosta, jotka Louhi vangitsee Pohjolan kivimäkeen. Louhi on myös negatiivinen äitikompleksi, jolla on valta sammuttaa koko maailman valot. Sep-pä Ilmarinen yrittää ratkaista ongelman itselleen tyypilliseen tapaan eli rakentamalla uudet taivaankappaleet, mutta hän ei saa niitä loistamaan. Väinämöisen pitää lähteä vapauttamaan valot. Louhi lentää haukan hahmossa kysymään Ilmariselta, mitä on tekeillä, ja Ilmarinen kertoo takovansa kaularenkaita, joilla Louhi kytketään kivimäkeen. Louhi pelästyy tätä ja palauttaa taivaanvalot.

Louhen aggressiivisuus on mittasuhteiltaan myyttistä – symbolisesti sitä mitä psykiatriassa kutsuttaisiin psykopaattiseksi narsismiksi.

Aino kertoo toisenlaisesta naiseudesta. Aino tarina on nuoren viattoman neitsyen tarina. Nuori Aino tapaa metsässä Väinämöisen, jolle hänet on luvattu vaimoksi. Aino kuitenkin kapinoi pakkoavioliittoon vastaan ja riisuu kaikki korunsa – Aino ei kannu koruja yhdenkään miehen vuoksi. Tässä Aino käyttää aggressiivisuuttaan ilmaisemaan omat rajansa. Aino kuitenkin puetaan morsiameksi ja hän alkaa haaveilla kuolemas-ta. Nähdessään kolme luonnotarta kylpemässä

hän haluaa yhdeksi niistä, riisuu nuoren naisen merkit toistamiseen ja ui kaukaiselle kivelle. Aino hukkuu tällä uimaretkellä. Aino-myytin taustalla on runo Ainista, joka hirttäytyy tavattuaan kosi-jansa metsässä ja jossa aggressiivisuus näyttäytytsetuhoisuutena (Piela ym. 1999).

Aino kuitenkin palaa takaisin: hän tarttuu vedenneidoksi muuttuneena Väinämöisen onkeen, mutta Väinämöinen ei saa saalistaan ylös. Väinämöinen muuttuu impotentiksi vanhukseksi, joka ei pysty ottamaan nuorta naista, ja Aino liittyy niihin hahmoihin, jotka pystyvät šamanistiseen muodonmuutokseen. Kuvassa näkyy suuren tietäjän varjo, mahtinsa menettänyt, naurunalaiseksi joutunut vanhus.

Neitsyys oli naiseuden erityistila. Neitsyessä on tallella androgyyninen eheys, hän on täydellinen, jakamaton ja puhdas. Neitsydestä tuli kuitenkin luopua miehen ja suvun tähden. Myös Ainon olisi pitänyt alistua. Neitsyytensä säilyttämällä hän kuitenkin löysi oman minänsä ja seksuaalisuutensa, joka irtisanoutui perinteisestä naiskuvasta. Kuolema oli transformaatio ja aggressio vei sitä kohti.

Suomalaisen mytologian lukuisat naishahmot liittyivät luontoon, tiedostamattomaan ja tuonpuoleiseen – toiseuteen. Myös Aino kiinnittyi uudelleen syntymisensä kautta feminiinisiin luojahahmoihin. Miessankarit edustavat tekoi-neen tietoisuutta ja kulttuuria. Aino on nuoruuden kuva, ja kertomus voidaan nähdä nuoren ja uuden ja vanhan kohtaamisena, jossa vanha konservatiivinen järjestelmä yrittää aina rajoittaa uutta.

Ainon menetettyään Väinämöinen lähtee kosimaan Pohjolan tytärtä. Väinämöinen kohtaa Pohjolan tyttären istumassa taivaan kannella, jota Maarian sillaksi kutsutaan, Neitsyt Marian taivaalliseksi istuimeksi. Pohjolan tytärtä kosivat kilpaa kaikki *Kalevalan* sankarit. Monien ylivoimaisten tehtävien ja vaiheiden jälkeen seppä Ilmarinen saa Pohjolan tyttären. Pohjolan tyttäressä yhdistyvät pyhän naisen, kuoleman ja pahuden teemat. Tyttärestä kasvaa sydämetön ja pahansuopa vaimo, joka leipoo paimenpojan, Kullervon, leivän sisään kiven. Kivi katkaisee Kullervon ainoan perintökalun, puukon, terän. Kullervo ajaa metsän pedot Ilmarisen pihaan ja kauris Pohjolan tytär joutuu kostomurhan uhriksi. Hänenkin kohtalonsa on tuhoutua. Pohjolan tyt-

tären elämänkaari on koskettava: ensin mahtavan pohjolan itsetietoinen tytär, sitten Ilmarisen vaikutusvaltainen vaimo ja lopulta tuhoutuminen orjan toimesta (Piela ym. 1999).

Kullervo kirjoittaa Kalervo Palsan maalauksessa sukuelimellään puuhun Hitlerin sanat: maailma on voimakkaiden kiertopalkinto. Kullervo oppi vihaamaan ja olemaan luottamatta naiseen, *Kalevalassa* Kullervon kohtalona oli itsemurha. Kullervon maailmassa oli vain aggressiivisuutta ilman rakkautta. Meidän haasteenamme, sekä miesten että naisten, on kokea molemmat.

Louhea edeltävä prinssiippi suomalaisessa mytologiassa oli elävä maa, maaemo, jonka kohtu oli manala. Sen porteilla maskuliininen taivas ja feminiininen maa yhtyivät ja syntyi Manalan vartijatar, Louhi. Pohjolaa kutsuttiin miestensyjäläksi. Pohjolan isäntä on aivan toissijainen henkilö verrattuna mahtavaan Louheen, ja samoin Pohjolan pojat verrattuina Pohjolan kauniisiin tyttäriin. Naisen voima, naisen väki, on tunnustettu pyhänä ja maagisena voimana: kun lehmät laskettiin ensimmäisen kerran keväällä ulos, niiden tuli kulkea naisen haarojen alta – emäntä seisoo oven päällä hajareisin – sillä tavalla ne osaisivat kotiin takaisin. Äiti on astunut lapsensa yli suojellakseen tätä ja aseet on viety metsälle naisen jalkojen välistä (Apo 1995).

Kun Ilmarinen oli väkivaltaisesti menettänyt vaimonsa, hän takoi itselleen kullasta uuden. Kultaisen vaimon kylki oli kuitenkin kylmä ja Ilmarinen lähti kosimaan toista Pohjolan tytärtä. Ilmarinen ryösti neidon, joka petti häntä. Ilmarinen loihiti rangaistukseksi neidon kaukaiselle merenluodolle lokiksi. Tässä naisen aggressio ilmenee seksuaalisena petoksena.

Kyllikkiä on kutsuttu *Kalevalan* moderniksi naiseksi. Hän teki Lemminkäisen kanssa sopimuksen: Lemminkäinen ei lähtisi sotaretkille eikä Kyllikki vieraisiin miehiin, tietynlaisen avioehdon. Valat rikotaan ja sopimus purkautuu. Kyllikin uskottomuus ei ole *Kalevalassa* ainutkertaista. Kyllikki kieltäytyi ensin Lemminkäisen kosinnasta, mutta Lemminkäinen ryösti tämän, joten mikään rakkausliitto ei tämäkään ollut. Lisäksi Lemminkäisen äiti oli vahva nainen, joka uskoi saavansa Kyllikistä piian itselleen. Kun suhde oli purkautunut, halusi Lemminkäinen kahlehtia Kyllikin kylän portille, tilaan jossa Kyllikki ei olisi yhteisön jäsen vaan välitilassa. Lemminkäinen

ulotti valtansa entiseen kumppaniinsa. Kuitenkin se oli juuri Kyllikki, joka eräänä päivänä huomasi hiusharjansa vuotavan verta, mikä tarkoitti Lemminkäisen kuolemaa (Piela ym. 1999).

Ja taas astuu vahva äiti esiin. Äidin rakkaus näyttäytyy avioliittoa vahvempana siteenä. Äiti ryhtyy pelastamaan poikaansa. Äiti on tässä poikansa tärkein kumppani. Hän toimii poikansa neuvojana, varoittajana, lohduttajana ja varustajana. Hän haravoi poikansa irralliset osat Tuoneelan joesta ja liittää ne taas yhteen. Äiti selvittää poikansa kohtalon ja pelastaa hänet jopa kuolemasta. Tässä on yhtymäkohtia Osiris-myyttiin, ja suomalaisessakin traditiossa on erilaisia versioita tarinan lopusta. Äidin valta lapseensa, tässä tapauksessa poikaansa, voi olla hallitsevaa ja tuhoavaa. Palaan tähän äidin rakkaus-aggressio-temaan myöhemmin.

Viimeisenä esittelen Marjatan, joka päättää *Kalevalan* kronologisen pakanallisen tarinan Jeesuksen syntymään, kristinuskon voittoon ja Väinämöisen lähtöön. Maria-perinteestä, johon Marjatta liittyy, tuli naisten omaa traditiota: Mariaa on pyydetty apuun synnytyksiin ja lievittämään huerteisella viitallaan palaneen ihon kipua. Marjatta syö paimenessa ollessaan puolukan ja tulee raskaaksi. Kun synnyttämisen aika tulee, Marjattaa syytetään huoruudesta ja hän joutuu talliin synnyttämään. Hänellä on lämpönä vain hevosen hengitys. Marjatan lapsi katoaa, kun äiti ryhtyy kampaamaan hiuksiaan. Tähdeltä, kuulta ja päiviltä tiedusteltuaan Marjatta löytää lapsensa suolta. Väinämöinen tulee antamaan lapselle nimeä, mutta tuomitsee lapsen kuolemaan isätömänä. Nyt kolme yötä vanha lapsi saa puhekyvyn ja puolustautuu Väinämöisen edessä. Lapsi on Karjalan kuningas, Väinämöinen joutuu lähtemään rikoksiensa tähden (Piela ym. 1999).

Kalevalassa ei ole yhtään lämmintä, molempinpuolista rakkaussuhdetta! Ehkä tämä on symbolinen tausta suomalaiselle parisuhteelle! Mutta se sisältää myös ajatuksen, että rakkaus ja aggressio kulkevat käsi kädessä, suhde on aina ambivalentti eikä aggressio ole aina tuhoava voima suhteessakaan. Se ja rakkaus kuuluvat yhteen.

Äitiä oman lapsensa surmaajana käsitellään edelleen juridisesti erityistapauksena. Äidin tekemä lapsensurma tuomitaan lievemmän asteikon mukaan kuin miehen tekemä lapsensurma tai

muu henkirikos. Tässä naisen aggressio tunnistetaan kulttuurisesti ja juridisesti erityisenä. On kiinnostavaa ajatella kehtolaulujen merkitystä äidin murhanhimoisten ja aggressiivisten yllykkeiden rauhoittajina. Kehtolaulutraditio sisällyttää (contain) nämä ei-hyväksyttävät tunteet. Samoin voidaan ajatella satujen noita-akoista, jotka tappavat ja paistavat lapsia. Äidin omat tappavat yllykkeet käsitellään turvallisesti satuhetkessä.

Äitini kuoli 64-vuotiaana aivoverenvuotoon. Olin silloin koulutusanalyysissa. Kuolema tuntui antavan mahdollisuuden käsitellä negatiivisia tunteita äitiäni kohtaan. Äitini eläessä se oli kiellettyä. Ihmettelin etäisyyttä, jota olin tuntenut ja välinpitämättömyyttä hänen kuolemaansa kohtaan. Jos olin aivan rehellinen, saatoin sanoa ääneen, etten rakastanut äitiäni. Sen ääneen sanominen tuntui tabulta. Sitten tuli muisto. Pakenimme humalaista isää keskellä yötä. Äiti laittoi minut autoon, usein yöpuvussa. Auton hän ajoi metsätiellä, koko ajan itkien. Joskus hän meni auton ulkopuolelle tupakalle – äitini ei muulloin polttanut. Nuo kokemukset pimeässä talvisessa metsässä olivat pelottavia. Itkimme molemmat, minä takapenkillä, äitini itku oli epätoivoista vullotusta. Muistan auton mittaritaulun valot ja huurtuvat ikkunat. Joskus äiti myös sammutti auton, jolloin tuli täysi pimeys, ja pelkäsin, ettei äiti saisi sitä käyntiin tai että se juuttuisi lumeen. Mutta nyt aikuisena sain kiinni toisenlaisestakin ajatuksesta: pelkäsin henkeni puolesta, pelkäsin että äiti tappaisi meidät pakokaasulla tai kylmään. En voi tietää, kuinka tietoinen äiti oli ja oliko se suunnitelma, mutta olen varma, että niinä epätoivon hetkinä ajatus oli olemassa. Se selittää myös etäisyyden, joka minussa syntyi, välinpitämättömyyden häntä kohtaan ja perustavanlaatuisen tunteen, etten ollut tervetullut tai oikeutettu elämään, että kaikki olisi paremmin jos minua ei olisi.

Welldon esittää kirjassaan *Mother, Madonna, Whore: Idealization and denigration of motherhood* (1988) varsin epämukavan ajatuksen, joka liittyy perversioihin koskien äiti-lapsi-suhdetta. Hän antaa ensin esimerkin miehen perversiosta: mies haluaa kumppaninsa käyttävän hoitajan univormua. Naisen kärsimys ja epämukavuus syntyy siitä, että hän kokee miehensä olevan kiinnostunut vain omasta fantasiastaan, se on miehen mielen luomus ja mies harrastaa seksiä

tämän luomuksen kanssa, ei vaimonsa. Mies on narsistisesti identifiotunut naiseen. Yksilöllisesti nainen katoaa tässä aktissa. Tällaista narsistista identifiotumista voi tapahtua myös äiti-lapsisuhteessa. Lapsi katsoo äitiinsä ja näkee itsensä. Äiti, vanhempi, voi nähdä hetkittäin lapsessa itsensä, mutta hän korjaa tämän. Korjausliike on keskeistä. Perverssissä vanhemmuudessa korjausta ei tapahdu. Äiti jää kokemukseen, jossa lapsi on osa äitiä. Tällaisessa tilanteessa itsensä vahingoittaminen tarkoittaa myös lapsen vahingoittamista.

Lasten hyväksikäyttö ei aina tarkoita äärimmäisiä tekoja vaan se voi olla kätkeytyneenä toissijaisiin päämääriin: 11-vuotias tavoittelemassa yliopistopaikkaa, vanhempien tiukkaa urheiluvallennusta tai ylikorostuneita vaatimuksia. Kaikkei tätä voi ajaa narsistinen identifikaatio. Aivan kuten kumppanin kokemus miehen sairaanhoitaja-fantasiassa, lapsi ei tule nähdä yksilönä vaan fantasian ruumiillistumana. Tämä fantasia voi myös olla negatiivinen ja syyllistävä. Maskuliiniset fantasiat ja perversiot ovat näkyvissä, ja niitä hyväksikäyttää valtava pornoteollisuus, naisen perversiot voivat jäädä huomaamatta manifestoitua pääasiassa suhteessa lapsiin.

Palataanpa von Franzin uneen. Ongelmaksi animus-tulkinnassa tulee se, että naisen psyyksessä aggressiivisuutta edustaisi maskuliinisuus. Se olisi näin ollen epänaiseellinen ominaisuus, Toisuus, Ei-Minä. Toisin sanoen ollaan aika lähellä ajatusta, että naisen aggressiivisuus olisi maskuliinista. Tässä tapauksessa aggressio mielletään Toiseksi, sellaiseksi joka ei olisi omaa ja josta ei tarvitsisi olla vastuussa.

Tyttö- ja poikavauvat itkevät yhtä paljon, turhautumisen, tarpeen ja epämukavuuden ilmaisemisessa ei ole biologista sukupuolista eroa. Erot syntyvät myöhemmin. Ei ole miesten ja naisten aggressiivisuutta, on vain aggressiivisuutta. Eroja sukupuolten välillä on kuitenkin esimerkiksi empatiakyvyssä.

Lopuksi esittelen *Kalevalan* luomiskertomuksen ja Ilmattaren, josta maailma on syntynyt. Ilmatar ikävystyi tyhjässä ilmassa oloon ja laskeutui alkumeren laineille. Tuuli ja meri tekivät Ilmattaren raskaaksi. Samalla telkkä etsi pesäpaikkaa ja laskeutui lopulta Ilmattaren polvelle ja muni seitsemän munaa. Ilmatar liikahti ja munat putosivat ja rikkoutuivat, mutta munien

yläosasta muodostui taivas ja alaosista maa. Alkoi Ilmattaren vuosia kestänyt luomistyö. Kolmenkymmenen vuoden kuluttua Väinämöinen avasi varpaallaan ja sormensa kynnellä kohdun ja syntyi mereen (Kaski 2015). Ilma, alkumeri, Ilmatar ja Ukko-Ylijumala olivat ennen maailman syntyä olemassa, samoin myyttinen lintu. Jumalallista alkuperää oleva Väinämöinen oli läsnä maailman synnyssä Ilmattaren kohdussa. Ilmatar kokee ensin ikävystymistä, sitten katumusta, että päätyi veteen, ja vatsakipuja raskauden vuoksi. Luomiskertomuksella on emotionaalinen sisältö. Suomen kielen sana 'vaimo' pitää sisälleen Ilmattaren merkityksiä. Se viittaa henkeen, elämään ja sydämeen.

Teksti perustuu 18.4.2015 Göteborgin Jung-seurassa pidettyyn esitelmään "Arga finska kvinnor".

Kirjallisuus

- Ahlbeck-Rehn, Jutta** (2006). Diagnostisering och disciplinering. Medicinsk diskurs och kvinnligt vainsinne på Själo hospital 1889–1944. Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Apo, Satu** (1995). Naisen väki. Helsinki: Hanki ja jää.
- Austin, Sue** (2005). Women's aggressive fantasies. A Post-Jungian exploration of self-hatred, love and agency. London and New York: Routledge.
- Ehnberg, Lars** (2013). Unia, satuja ja myyttejä. Helsinki: Noxbox.
- Jung, Carl G.** (1998 [1930–34]). Visions: Notes on the seminar given in 1930–34. Toim. C. Douglas, Vol II. London: Routledge.
- Jung, Carl G.** (1912/1956). The symbol of transformation. London: Routledge & Kegan Paul.
- Kaski, Liisa** (2015). Kalevala ja opas sen lukemiseen. Helsinki: SKS.
- Kernberg, Otto** (2012). The inseparable nature of love and aggression. Washington & London: American Psychiatric Publishing.
- Mizen, Richard & Morris, Mark** (2007). On aggression and violence: An analytic perspective. New York: Palgrave Macmillan.
- Pentikäinen, Juha** (1995). Saamelaiset: pohjoisen kansan mytologia. Helsinki: SKS.
- Piela, Ulla, Knuutila, Seppo, Kupiainen, Tarja** (1999). Kalevalan hyvät ja hävyttömät. Helsinki: SKS.
- Rausmaa, Pirkko-Liisa** (2000). Suomalaiset kansansadut 6. Pilasadut ja kaskut. Helsinki: SKS.
- Welldon, Estela** (1988). Mother, Madonna, Whore: Idealization and denigration of motherhood. London: Karnac Books.